

شاشی، هیشم

270 - 269

منابع: ابن ابی الوفا قرشی، الجواهر المضیة فی طبقات الحنفیة، چاپ عبدالفتاح محمد حلو، بیروت ۱۹۹۳/۱۴۱۳؛ ابن یونس، تاریخ ابن یونس الصدقی، چاپ عبدالفتاح فتیح عبدالفتاح، بیروت ۲۰۰۰/۱۴۲۱؛ اسماعیل بغدادی، هدیه العارفین، ج ۱، در حاجی خلیفه، ج ۵؛ تقی الدین بن عبدالقادر تمیمی، الطبقات السنیه فی تراجم الحنفیة، ج ۲، چاپ عبدالفتاح محمد حلو، ریاض ۱۹۸۳/۱۴۰۳؛ خیرالدین زُرْکَلِی، الاعلام، بیروت ۱۹۸۹؛ عمر رضا کحّاله، معجم المؤلفین، دمشق ۱۹۵۷-۱۹۶۱، چاپ افت بیروت [بی تا]؛ عبدالحی لکهنوی، الفوائد البهیة فی تراجم الحنفیة، کراچی ۱۳۹۳؛ یوسف الیان سرکیس، معجم المطبوعات العربیة و المعربیة، قاهره ۱۹۲۸/۱۳۴۶، چاپ افت قم ۱۴۱۰.

/ سعید عدالت نژاد /

شاشی، محمد بن علی ← قفال چاچی، محمد بن علی

شاشی، هیشم بن کلب، عالم و محدث قرن سوم و چهارم. او به شهر شاش (چاچ، تاشکند* کنونی) منسوب است که راویان و ادیبان بسیاری از آن برآمده اند (← سمعانی، ۱۴۰۸، ج ۳، ص ۳۷۵؛ یاقوت حموی، ذیل «شاش»). هیشم بن کلب بن سُریج بن مَعْقَل اصالتاً اهل مرو بود (سمعانی، ۱۴۰۸، ج ۳، ص ۳۷۶؛ ذهبی، ۱۳۸۸-۱۳۹۰، ج ۳، ص ۸۴۹؛ قس یاقوت حموی، ذیل «بنکث»، که اصل او را از ترمذ دانسته است)، اما بعدها در بنکث، از روستاهای شاش، اقامت گزید و به این سبب به بنکثی نیز شهرت یافت (← یاقوت حموی، همانجا). ظاهراً به سبب نزدیکی بنکث به شاش، در منابع، محل اقامت وی شهر شاش ذکر شده است (← سمعانی، همانجا؛ ابن نقطه، ج ۱، ص ۵۰۴). ابوسعید در ۲۳۴ به بخارا سفر کرد و در آنجا به نقل حدیث پرداخت (سمعانی؛ ذهبی، همانجا). او را ادیب، حافظ و محدث ماوراءالنهر خوانده اند (← سمعانی، همانجا؛ ذهبی، ۱۳۸۸-۱۳۹۰، ج ۳، ص ۸۴۸).

هیشم بن کلب از محدثان فراوانی حدیث شنید از جمله از عیسی بن احمد عسقلانی (متوفی ۲۶۸)، عباس دوری، زکریابن یحیی مروزی و یحیی بن جعفر بن زبیرقان (← ابن ماکولا، ج ۴، ص ۲۷۶؛ ذهبی، ۱۳۸۸-۱۳۹۰، ج ۳، ص ۸۴۹-۸۴۸). از دیگر مشایخ او محمد بن اسحاق صاغانی (متوفی ۲۷۰) و ابن شادی (متوفی ۳۳۶) بوده اند (← شاشی، ج ۱، ص ۱۰۹-۱۱۰، ۲۳۵؛ ذهبی، ۱۴۰۱-۱۴۰۹، ج ۱۵، ص ۳۵۹؛ برای فهرستی از شیوخ او ← شاشی، ج ۱، مقدمه محفوظ الرحمان زین اللّه، ص ۱۴-۱۷). همچنین او ادبیات را نزد ابن قتیبه دینوری*

ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵، کل کشور، تهران ۱۳۹۷ ش؛ مقدسی؛ امیر مولوی، تاریخ و فرهنگ شازند: سربند در گذر زمان، اراک ۱۳۹۰ ش؛ ناصرالدین قاجار، شاه ایران، سفرنامه عراق عجم: بلاد مرکزی ایران، تهران ۱۳۶۲ ش؛ محمدصادق نظمی افشار، «شازند شهری به قدمت تاریخ»، جستارهای شهرسازی، ش ۹ (تابستان ۱۳۸۳).

/ محسن معصومی /

شاش ← تاشکند

شاشی، ابوعلی احمد بن محمد ← اصول الشاشی

شاشی، اسحاق بن ابراهیم، فقیه حنفی قرن سوم و چهارم. کنیه او ابویعقوب و به خراسانی و سمرقندی هم ملقب است (← ابن یونس، قسم ۲، ص ۳۳؛ ابن ابی الوفا قرشی، ج ۱، ص ۳۶۴؛ تمیمی، ج ۲، ص ۴۳). تمیمی (همانجا) کنیه او را ابوابراهیم و لقبش را سمرقندی خطیبی ذکر کرده است. در منابع به خاندان، سال تولد، سوانح زندگی و استادان وی اشاره ای نشده است، ولی از انتساب او به شاش (یا «چاچ» که همان تاشکند* کنونی است) و نیز شهرت سمرقندی برمی آید که به احتمال زیاد وی در چاچ زاده شده و به فراگیری علوم دینی رایج به ویژه فقه حنفی در آن شهر و سمرقند پرداخته است. به گزارش منابع، شاشی به مصر رفت و در آنجا عهده دار منصب قضا شد. او تا پایان عمر در مصر ماند و در ۳۲۵ درگذشت (← ابن یونس؛ ابن ابی الوفا قرشی، همانجا؛ تمیمی، ج ۲، ص ۴۴).

شاشی در منابع طبقات نگاری ثقه وصف شده است و گفته اند که او کتاب الجامع الکبیر محمد بن حسن شیبانی را با دو واسطه روایت می کرده و احادیث و حکایاتی از او نقل و مکتوب شده است (← ابن یونس؛ ابن ابی الوفا قرشی، همانجا؛ لکهنوی، ص ۱۵۰). هرچند در منابع مذکور هیچ اثر تألیفی به شاشی نسبت داده نشده است، بغدادی (ج ۱، ستون ۱۹۹)، که به اشتباه او را شافعی شمرده، کتاب اصول الشاشی را که در ۱۲۷۹ در هند (بدون ذکر نام مؤلف) چاپ شده، به ابویعقوب شاشی نسبت داده و این اشتباه به منابع متأخرتر راه یافته است (← یوسف الیان سرکیس، ج ۱، ستون ۱۰۹۰؛ زُرْکَلِی، ج ۱، ص ۲۹۳؛ کحّاله، ج ۱، ص ۲۲۶). مصحح چاپ جدید این اثر در ۱۴۲۴ در بیروت آن را به احمد بن محمد بن اسحاق شاشی مشهور به ابوعلی شاشی (متوفی ۳۴۴)، از فقهای حنفی برجسته ساکن بغداد، نسبت داده است (← اصول الشاشی*).